

7. Cerrahoglu N. Kayıp Avrupa'nın peşinde [Електронний ресурс] / Nilgün Cerrahoglu // Cumhuriyet – Режим доступу: <http://inosmi.ru/europe/20150910/230205174.html>.

8. Prague Declaration on European Conscience and Communism [Електронний ресурс] // Prague, Senate of the

Parliament of the Czech Republic. – 2008. – Режим доступу: <http://www.praguedeclaration.eu/>.

9. Европейцы не знают, кто сыграл ключевую роль в освобождении Европы во Второй мировой войне [Електронний ресурс] // РИА Новости Украина – Режим доступу: http://rian.com.ua/world_news/20150428/366799423.html.

A. Vusatiuk

СОЦИАЛЬНАЯ ПАМЯТЬ В ПЕРИОД ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В статье исследовано понятие, типология, функции социальной памяти, а также значение художественных и исторических образов в формировании феномена социокультурной памяти. Проанализировано взаимодействие социальной памяти с процессом культурной глобализации. Сделан вывод о недопустимости разрушения социальной памяти как основания исторического бытия.

Ключевые слова: социальная память, культурная память, глобализация, компьютеризация, переписывание истории.

A. Vusatiuk

SOCIAL MEMORY IN THE ERA OF GLOBALIZATION

In the article investigated the concept, typology, function of social memory and the importance of artistic and historical images in the formation of the phenomenon of social and cultural memory. Analyzed the interaction of social memory with the process of cultural globalization. It is concluded that the inadmissibility of the destruction of social memory as the basis of historical existence.

Keywords: social memory, cultural memory, globalization, computerization, rewriting history.

УДК 130.2 (045)

О.І. Кравченко

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ СТАНОВЛЕННЯ МІСТА ЯК СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ

Навчально-науковий Гуманітарний інститут
Національного авіаційного університету

Анотація. У статті здійснюються культурно-історичне осмислення міста як феномену культури через аналіз його соціальної динаміки.

Ключові слова: культура, цивілізація, місто, поліс, міська культура, комунікація, соціокультурна динаміка.

Вступ

Проблема міста є досить давньою та однією з досить важливих, оскільки поява міста ще в Античній цивілізації породила нові форми відносин між людьми, нові види комунікації як матеріального, так і духовного порядку. Поява міста сприяла локалізації різних спільнот і пошуків засобів захисту від зовнішнього світу. Міська територія огорожує себе фортецею, а це, в свою чергу, змінює спосіб життя людей у місті. Будівництво житла, поділ на різні зони, забезпечення життєдіяльності людей, що проживають у місті, їхнього побуту, дозвілля, формування нових відносин із зовнішнім світом вимагають подальшого розвитку, сприяють появі нових феноменів міської культури, що відрізняє місто від села, яке є відкритим зовнішньому світу. Отже, життєдіяльність міста є досить динамічним культурним процесом, що піддається трансформаціям і вимагає перманентного переосмислення цього феномену.

Місто ХХІ століття загалом має свою специфіку як культурний феномен у різних кутках земної кулі. Процеси глобалізації, що посилюються інформатизацією світового соціуму, яка пронизує усі його сфери, призводить до трансформації міської культури. Виявлення культурно-історичних витоків становлення міста дозволить окреслити особливості традицій розвитку міста, міської культури в майбутньому.

Аналіз досліджень і публікацій

Формування і функціонування міста як культурного феномену було предметом філософського дослідження ще з епохи Античності. Так у працях Платона, Арістотеля та інших мислителів Давньої

Греції аналізується життя полісу. Звернення до проблем полісу є характерним і для шкіл софістів та стоїків. Марк Аврелій, Сенека, Антіфонт розглядали різні аспекти міського життя. Ціцерон, Квінтіліан вважали, що зв'язок людини з містом є визначальною умовою його цивілізованості і характеризує його розвиток. Концепцію ідеального міста в Середньовіччі розробляли Блаженний Августин і Фома Аквінський. Особливе місце проблема функціонування міста займає у творчості мислителів і митців доби Відродження: Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарки, Миколи Кузанського, Нікколо Макіавеллі, Миколи Коперника. Т. Мор, Т. Компанелла, Ф. Бекон подавали свої утопічні соціальні проекти, в яких розглядалися проблеми міста в Новий час. Розуміння міста як спільноти свободних рівноправних людей, що мають свою землю, міський центр, знайшло відображення у творах Л. Мамфорда, К.Лінча, М.Вебера та інших. У ХХ столітті ця проблема поставала у філософських та культурологічних концепціях як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників.

Постановка завдання

Метою даної статті є виявлення культурно-історичних витоків становлення та розвитку міста в різні історичні епохи.

Основна частина

Оскільки перші міста (поліси) виникли ще на території Давньої Греції, то філософське осмислення цього нового феномену суспільного життя почалося саме у давньогрецькій філософії. Платон і Арістотель підкреслювали можливість реального життя для греків тільки в рамках полісу. Вони ретельно обґрунто-

ували ідею його становлення та розвитку з типологічних нижчих форм людського співжиття – сім'ї і села. Основне завдання полісу філософи вбачали у формуванні громадського колективу відповідно до потреб громадян і його законів. Арістотель зазначав, що поліс виникає заради потреб життя, але існує він заради благого життя [1, с. 273-281].

Давньогрецький поліс складався з двох частин: міського центру та територій, які прилягали до нього. Вважалося, що місто має поставати серед усього, що оточує його, центральним пунктом, з якого можливо було б усюди вислати допомогу. Інша умова полягала в тому, щоб до міста легко могли завозити сільськогосподарські продукти, далі, щоб було зручне підведення до нього лісових матеріалів і всього того, що державою буде придбано для обробки. Сполучення міста і всієї території полісу з морем є великою перевагою і з метою безпеки держави, і з точки зору повного постачання його всім необхідним [2, с. 114]. Типовий грецький поліс був крихітною державою, територію якого можна було обійти з кінця в кінець за один день, із невеликим числом жителів, більшість з яких знали один одного в обличчя, з одним центром, де знаходилися храми найбільш шанованих богів, ремісничі майстерні, проживало основне населення. Місто стояло або на березі моря, або в декількох кілометрах від морського берега. Міський центр полісу міг бути оточений кільцем фортечних стін. Хоча на його території було кілька сільських поселень, але міський центр був один. Ось чому поліс визначають ще як місто-державу.

У давньогрецьких полісах сформувалася могутня духовна культура, своя система духовних цінностей, яка здійснювала значний вплив на культурно-цивілізаційний розвиток багатьох країн. Отже, можна сказати, що початком формування міста як феномену культури стало становлення і розвиток грецького полісу.

Місто стало головним місцем обміну інформацією. Для осмислення та упорядкування комунікаційних процесів виникає письмо. Т. Возняк справедливо стверджує, що саме письмо творило як тексти обміну (самі гроші як тексти, векселі, розписи), так і тексти влади (розпорядження, вироки, зрештою закони) [3, с. 80]. А спираючись на думку Г. Маклюєна, можна сказати, що розквіт міста співпадає з розквітом письма, особливо письма фонетичного, тобто тієї його форми, яка приводить до розмежування між зоровим образом і звичайним [4, с. 113]. Із розвитком письма розвивається дорога та колесо, акселерація колеса, дороги та паперу «колотить» населення та змінює форми поселення [4, с. 118]. Мірою того, як розростається місто, стають усе більше доступними околиці, люди починають розселятися всією територією міста. Багато селян переїжджують в місто та користуються возами для того, щоб їздити працювати в полях.

Характерним для грецького полісу стало будівництво храмів богів. Погляд на людину як на унікальне явище природи, повага до особистості і громадянина полісу зумовили таку характерну рису античної культури, як антропоморфізм – перенесення властивих людині рис на богів. Останніх греки, а пізніше і римляни, уявляли у вигляді людей – без-

смертних, прекрасних і вічно молодих. Одвічне прагнення до гармонійного розвитку людини, єдність фізичної і духовної краси були в центрі античної філософії, мистецтва, міфології. Все це зумовило непересічне значення античної доби для людства, його культурного поступу.

З другої половини V і по II століття до н.е. – період еллінізму, починається занепад міст Стародавньої Греції. Ціцерон у своєму трактаті «Про Державу» висловлюється про те, що приморським містам Греції властиве псування і зміна моралі, бо вони стикаються з чужою мовою і чужими порядками, до них не тільки завозять чужоземні товари, але і вносять чужоземна моральність. Мешканці грецьких міст починають подорожувати і розселятися в інших країнах. Він вважав, що це є причиною бід та переворотів, які виникли в Греції та призвели до занепаду грецького полісу [5, IV, 7].

З розвитком Римської імперії усуваються межі грецького полісу. Це призводить до того, що Рим став культурним, економічним та політичним центром. Марк Туллій Ціцерон, досліджуючи культурно-історичні витоки цього міста, відмітив, що Рим рано чи пізно стане центром великої держави [5, V, 10]. Прагнули не відставати від столиці й інші міста. Значним розмахом і розкішшю відрізнялися будинки та споруди торгівельних центрів. Навіть їхні розвалини, що дійшли до нашого часу, вражають своєю величчю і розмірами. Фортеці вже не несли охоронного значення, а були історичним місцем. Також велось активне прокладання доріг і будівництво портів, що пришвидшувало торгівлю між містами, а та, в свою чергу, розвивала комунікацію та культурний обмін. Важливу роль у розбудові міст відіграла еллінізація Римської імперії. В побут проникла грецька матеріальна культура, звичаї, грецькі імена, грецька мова. Значної еллінізації зазнала релігія. Римським богам будували храми і споруджували статуї. Але римські статуї відрізнялися від грецьких своїми довершеними формами.

Завоювання варварами Римської імперії спричинило застій в античній культурі стався після. Августин Блаженний знайшов влучні слова для критики духу імперії, бездумності римлян, що завойовували чужі міста і скаржилися, коли те саме зробили з їхнім містом [6, с. 261]. Руйнація культурних пам'яток раннього Середньовіччя призвела до посилення церковно-феодальної ідеології, яку вносила в суспільство католицька церква. Відомий філософ і теолог Фома Аквінський вважав єдиною владою, що відповідає заповітам Бога, церковну. Тільки завдяки її намаганням у суспільстві може бути встановлена справедливість [7, с. 206].

Розпад Римської імперії призвів до культурного занепаду Риму як міста. Але це було тимчасовим явищем. Поступово формується нова європейська культура, яка відрізняється від культури античної доби, вона виникла шляхом злиття багатьох культур, створених греками, римлянами та іншими народами. У Середньовіччі міста стають культурними центрами. Зароджується міське театральне мистецтво. Вистави розігрували жонглери – мандрівні артисти, які сприяли обміну культурними цінностями між містами. Архітектура та мистецтво зазнали зна-

чного церковного впливу. До XI століття панував романський стиль. Із середини XII по XVI століття набуває поширення готичний стиль. Готичні собори здаються легкими і прозорими завдяки великим вікнам. Вони були оздоблені різьбленням по каменю та скульптурними прикрасами. Як зазначає М. Вебер, місто було і об'єднанням культового характеру. Міська церква, міський святий, участь жителів міста в таїнстві причащення, офіційні церковні святкування були звичайним явищем [8]. Церква була не тільки місцем поклоніння Богу, а й центром комунікації. В ній міські жителі обмінювалися інформацією, можливі верстви населення показували свій достаток, формувалися нові культурні традиції.

Бурхливе зростання міст і розвиток ремесел, зародження мануфактурного виробництва, залучення до світової торгівлі змінили вигляд середньовічного міста. Всі зміни в його функціонуванні супроводжувалися суттєвим оновленням культури – розквітом природничих і гуманітарних наук, літератури на національних мовах і, особливо, образотворчого мистецтва. Зародившись у містах Італії, це оновлення захопило потім і інші європейські країни. Поява книгодрукування відкрила небачені можливості для розповсюдження літературних і наукових творів, а більш регулярне і тісне спілкування між містами сприяло повсюдному проникненню нових художніх течій.

Містобудування зазнало значних змін. Середньовічні міста були зазвичай оточені високими кам'яними або дерев'яними стінами з вежами і глибокими ровами, які наповнювалися водою з метою оборони від можливих нападів. До того ж міські ворота замикалися на ніч. Стіни, що оточували місто, зазвичай обмежували його територію. З переміщенням населення із сільської місцевості ця територія ставала дедалі тіснішою. Її доводилося неодноразово розширювати, зводячи довкола попередньої стіни нові укріплення. Так виникли передмістя, в яких заселялися переважно ремісники.

Міська культура Середньовіччя загалом відіграла значну роль у становленні західної цивілізації. Сутність міської культури зводилась до постійного посилення світських елементів у всіх сферах людського буття. А. Гуревич справедливо зазначив, що в основі художнього мислення середньовічних майстрів, як і філософського пізнання схоластів, лежала специфічна «модель світу», яку архітектори і живописці, поети і філософи висловлювали з найбільшою ясністю, повнотою й систематичністю, але елементи якої були загальним надбанням [9 с. 80].

Ще з X-XI століть спостерігалось пожвавлення старих і поява нових міських центрів. Нові міста поступово виникали на територіях колишніх античних поселень або на їхніх околицях, біля замків і фортець, на перехрестях шляхів, на берегах, зручних для швартування суден. А вже наприкінці XV століття всі західноєвропейські країни мали численні міські поселення, які ставали місцями жвавого товарного обміну з навколишніми селами. На зміну Середньовічному місту прийшло місто епохи Відродження. Як відомо, ця епоха є перехідною від середньовічної культури до культури Нового часу. Найкраще вона представлена в Італії, де цьому сприяла низка матеріальних і духовних передумов: високий

рівень урбанізації Північної і Центральної Італії, підпорядкування села місту. Багате квітуче італійське місто стало основою формування культури Відродження. Міська знать зосередила у своїх руках значні багатства. Частина цих коштів витрачалася на будівництво палаців, сімейних храмів, на влаштування свят, на освіту дітей, створення домашніх бібліотек.

Під впливом технічного розвитку суспільства трансформується й міська культура. З'являються фахівці нового типу – юристи, лікарі, вчителі, відносно незалежні від монастирської культури. Міське життя породило університети і нецерковні, часто приватні, школи, які забезпечували подальший розвиток та повсюдне поширення знань. Науки брали в них гору над теологією, і контролювати їх церкви було дедалі важче. Саме в містах швидко розвивається світське мистецтво (архітектура, живопис, скульптура, література, музика). Отже, розвиток культури міста характеризується розмаїттям історичних і регіональних форм. Все це збільшувало потребу в архітекторах, музикантах, вчителів, художників. Змінився світогляд людей. Іншими очима дивилися люди на небо, на землю, на саму людину, висували перед собою інші, ніж раніше, цілі. Люди зробили основою свого життя гроші, які швидко змінювали своїх хазяїв. В італійських, а потім і в інших європейських містах пробивалися зачатки капіталізму.

Міста в епоху Відродження поступово набували нових рис під впливом суспільних змін. У цей період основні зусилля містобудівників спрямовувалися на розвиток центра міста – площ і найближчих кварталів. Якщо для архітектури давньогрецьких і римських площ були характерні колони й портики, то для періоду Відродження новими елементами стали аркади, які розвивалися одночасно з цілими системами площ. У середньовічний період силует міста значною мірою визначався загостреними шпилями на міських управліннях, церквах і громадських будівлях. У спорах виділялося багато дрібних вертикалей і кілька домінуючих, але з приходом Ренесансу та новими художніми вподобаннями із силуету міста поступово усувалися високі середньовічні дахи. Ренесансні будівлі завершувалися дахами з аттиками та балюстрадами. Зодчі епохи Відродження використовували людину як мірило навколишнього його архітектурного середовища.

У містах Італії виникає широкий прогресивний рух – гуманізм. Гуманістичний світогляд стимулював розвиток особистості. Культура гуманізму висунула цілу плеяду геніальних архітекторів, скульпторів, художників, таких як Брунеллескі, Леонардо да Вінчі, Браманте, Рафаель, Мікеланджело, Паладіо та ін. [10, с.112]. Ці відомі митці відіграли значну роль у розвитку духовної культури італійських міст. Архітектор Брунеллескі завершив будівництво собору Санта-Марія дель Фьоре, до нього це нікому не вдавалося. Леонардо да Вінчі спроектував модель ідеального міста. Він повністю відмовився від Середньовічної моделі міста з її вузькими залпунтаними вуличками. Його «нове місто» – просторе і багатоярусне. Але, на жаль, у той час цей проект було неможливо втілити в життя. Паладіо займався відновленням античної традиції будівництва в містах.

Мікеланджело відзначився своїми скульптурами та фресками. Одним із головних його творинь є розпис плафона Сикстинської капели у Римі.

В житті міських жителів з'являється салонна культура. На думку Ю. Хабермаса, у виникненні, функціонуванні та еволюції «публічної сфери» у середині XVIII століття салони грали роль центрів свободних і критичних дискусій, на противагу двору, а також виступали як простори, в яких згладжувалися соціальні відмінності, викликані походженням і привілеями. Також він відмічає, що салон – це символ вишуканості, форма більш широкої міської культури [11]. Розквіту ця культура досягає в містах Франції. Господарями салонів були високоінтелектуальні, ерудовані люди з різними художніми смаками. Саме вони задавали теми розмов та запрошували гостей. Гостями були люди з вишуканими смаками, які любили мистецтво, філософію та прагнули до духовного спілкування. Письменники, художники, поети, музиканти прагнули виконувати свої твори в салонах, щоб отримати компетентну оцінку. Крім того багато уваги приділялося заняттям мистецтвом. Мається на увазі, що самі гості салонів займалися музикою, брали участь у виставах. Одночасно вони розважалися та відпочивали. Також у містах почали організовувати бали та маскаради. Якщо перше було, зазвичай, відкритим заходом, то маскаради – таємним, тому що церква забороняла їх.

Підводячи підсумки, можна відзначити, що з виникненням салонів та балів посилюється розвиток культурного життя міста. Салони стали не просто культурними центрами, а центрами комунікації, де інколи приймалися суспільно важливі політичні рішення. Ці культурні явища швидко ввійшли в світське життя і стали однією з основних форм проведення часу міськими жителями.

Отже, в епоху Відродження міста набули нових рис як в архітектурному стилі, так і в духовному розвитку, що відіграло важливу роль у подальшому становленні світової цивілізації, її художньо-естетичному змісту. Суттєво трансформувалася світогляд людей. М. Бердяєв справедливо відмітив, що людина у ту епоху одержала свободу самостійно мислити, звільнилася від опіки церкви та стала використовувати власний розум і совість, які диктують їй, як варто жити [11, с. 432].

Із середини XIX століття швидко зростання розмірів і щільності міст відбувалося в разі з розвитком нових транспортних та комунікаційних технологій [12, с. 70]. Горизонтальне розширення міста залежало від появи нових транспортних засобів: потягів, велосипедів, трамваїв та автомобілів. Завдяки їм виникала інфраструктура для розселення людей у передмісті, а також з'явилися нові види зв'язків між містом та сільською місцевістю. Росту міста сприяли нові комунікаційні технології, а саме телефон. Завдяки йому відбувався швидкий зв'язок в офісних приміщеннях великих промислових підприємств.

Місто індустріальної епохи замінило середньовічні стіни новими формами: бульварами, залізничними шляхами, телеграфними дротами, телефонними лініями. Великі міста розташовувалися біля важливих транспортних вузлів, портів. Розвиток залізної дороги підсилював перевагу портових міст.

Однак розповсюдження приміських потягів та трамваїв породило радикально-кільцеву форму індустріального мегаполісу: внутрішнє «ядро» або центральний діловий район, проміжну промислову зону і з заводами і тісними робочими кварталами, і зовнішню приміську округу, де проживали заможні представники середнього класу [12, с. 77].

З появою автомобільної культури залежність передмістя від центру швидко стала слабшати. Люди почали заселяти передмістя, в результаті чого центр уже не був епіцентром цивілізації. Хоча поява передмістя сприяла цьому розпаду, опозиція «зовнішнє-внутрішнє» зникла в результаті «транспортної революції», а також розвитку комунікаційних технологій. Вони забезпечили злиття «відірваних» околиць в єдину міську масу.

У XXI ст. місто перетворилося на сукупність передмість, торговельних комплексів та автострад, які займають гігантську площу. Основою міста тепер є не вулиця з великою кількістю будинків, а простір у сотні квадратних кілометрів. Процес глобалізації здійснив серйозний вплив на міста, сприяючи розвитку зв'язку між містом по горизонталі, через національні кордони, зробивши їх більш взаємозалежними [4, с. 28.]

Останнім часом зазнали культурних змін жителі міста і міське середовище. На сучасному етапі міста – це населені пункти, в яких контролюється глобальна економіка, важливими індикаторами процесу глобалізації є інформаційні технології, зокрема Інтернет. Комунікативний простір охоплений глобальною мережею. З появою останньої прискорюються інформаційні потоки. Але в цьому криється й небезпека, що породжує девіантну поведінку людей, маргіналізацію населення міста.

Культура міста – це культура великих і середніх несільськогосподарських поселень, великих індустріальних і адміністративних центрів. Культурний простір міста організовано зовсім інакше, ніж на селі, широкі можливості вибору закладів дозвілля, побуту і культури (парки культури і відпочинку, атракціони, хімчистки та пральні, кафе і ресторани, театри і музеї, бібліотеки, галереї, танцювальні зали тощо); наявність величезного числа незнайомих людей (анонімність соціальних відносин), завдяки чому індивід відчуває себе більш свободним і розкутим, і в той же час, отримує можливість створювати або вибирати коло спілкування за інтересами. Відмінною особливістю міської культури виступає самотність у натовпі, можливість довго ні з ким не спілкуватись, заміна особистих контактів телефонними дзвінками та спілкуванням в соціальних мережах. Характерна риса міського життя і міської культури Нового часу – транспортна втома, яка виникає внаслідок щоденних переїздів на великі відстані в тісному громадському транспорті.

XXI століття – це час міст. Більше половини населення Землі мешкає на урбанізованих територіях. У майбутньому ця частка буде тільки зростати за рахунок тривалої урбанізації країн, що розвиваються. Міська матеріальна культура, що зазнає трансформації у великих урбанізованих утвореннях, нині демонструє суперечливі тенденції. З одного боку, міста продовжують залишатися вмістищем колекти-

вного досвіду просторової діяльності і національного художнього, культурного колориту нації. З іншого боку, саме сучасні швидкорослі міста стали основою знищення унікальності національної художньої культури, втіленої в архітектурі і міському дизайні.

Висновки

У процесі дослідження культурно-історичних витоків становлення і розвитку міста виявлено, що його життєдіяльність є динамічним культурним процесом. Місто є акумулятором особливої культури. Його зміни – це, насамперед, зміни людини і її способу суспільного життя, її духовного світу. З розвитком технічних комунікацій, таких як дороги та засоби пересування, змінюється і культура міста: як матеріальна, так і духовна.

Аналіз культурно-історичних витоків становлення міста як соціокультурного феномену показав, що початком становлення міста і міської культури був поліс, у якому сформувалася могутня духовна культура, яка впливала на культурно-цивілізаційний розвиток багатьох країн Європи, а пізніше і світу. Зі зміною матеріальних умов життя та з розвитком виробництва при переході від Античності до Середньовіччя змінюється обличчя міста, його інфраструктура, що веде до трансформацій культурного життя. Змінюється архітектура, надається перевага будівництву храмових споруд, які стають центрами духовного життя міського населення. Перехід до епохи Відродження характеризувався секуляризацією життя людей і центри переносяться в салони. А філософські трактати цієї доби пронизані ідеями гуманізму. Людина прирівнюється в них до рівня творця, що призводить до підвищення рівня її свободи. Розвивається творчість людей, яка знаходить найбільшу акумуляцію у діяльності художників, музикантів, поетів. Центрами культурного та духовного життя стають салони.

Поява друкованого слова сприяла поширенню освіти, посиленню комунікації між людьми. У Новий час телефон та телеграф прискорює комунікацію, змінює її форми і впливає не тільки на матеріальну, але й на духовну культуру міста. Сучасне місто називають «глобальним селом», тому що посиленню урбанізації відкриває простір для злиття міст. Це призводить до трансформації культури, що демонструє суперечливі тенденції. З одного боку, міста є культурними центрами, а з іншого – саме сучасні міста стають основою нівелювання унікальності національної культури.

Список літератури

1. Антична Греція. Проблеми розвитку поліса. – М., 1983 – Т.1 – С. 273-281.
2. Історія Стародавнього світу. Давня Греція. Стародавній Рим. Т. 1. – М., 1989. – С.274.
3. Возняк Т. «Феномен міста» / Т. Возняк. – Львів, «І», 2009, 290 с.
4. Маклюэн Г.М. Понимание медиа: Внешние расширения человека / Г.М. Маклюэн. Пер. с англ. В. Николаева; Загл. Ст. М. Вавилова. – 2-е изд. – М.: «Гиперборея», «Кучково поле», 2007. – 464 с.
5. Марк Туллий Цицерон. Про державу Про закони Про природу богів / Пер. з лат. В. Литвинова. – Київ: Основи, 1998. – 476 с.
6. Августин Блаженный. О Граде Божиим. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000 – 129 с.
7. Фома Аквинский. Онтология и теория познания: фрагменты сочинений. – М., 2001 – 206 с.
8. Вебер М. Избранные произведения: Пер. с нем. / Сост., общ. ред. И послесл. Ю.Н. Давыдова; Предисл. П.П. Гайденко. – М.: Прогресс, 199. – 808 с. – (Социологич. мысль Запада).
9. Гуревич А.Я. Категории Средневековой культуры, – 2-е изд., испр. и доп. / А.Я. Гуревич. – М.: Искусство, 1984. – 350 с.
10. Горэн Э. Проблемы итальянского Возрождения. / Э. Горэн. – М.: Прогресс, 1986. – 396 с.
11. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere. – Cambridge Massachusetts: The MIT Press, 1991. – 301 p.
12. Бердяев Н.А. Философия свободы. Смысл творчества. / Н.А. Бердяев. – М.: Правда, 1989. – 608 с.
13. Скотт Маккуайр. Медийный город: медиа. Архитектура и городское пространство / М. Скотт. Пер. с англ. Максима Коробочкина. – М.: Strelka Press, 2014, – 392 с.

О. Кравченко

КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЕ ИСТОКИ СТАНОВЛЕНИЯ ГОРОДА КАК СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНА

В статье осуществляются культурно-историческое осмысление города как феномена культуры через анализ его социальной динамики.

Ключевые слова : культура, цивилизация, город, полис, городская культура, коммуникация, социокультурная динамика.

O. Kravchenko

CULTURAL AND HISTORICAL ORIGINS OF THE CITY AS THE FORMATION OF SOCIAL AND CULTURAL PHENOMENON

The article analyzes the cultural and historical understanding of the city as the phenomenon of cultural through the analysis of its social dynamics.

Keywords: culture, civilization, city policy, urban culture, communication, social and cultural dynamics.